

Průzkum, rozbor a jiné materiály Nejvyššího soudu ze dne 29.09.2004, sp. zn. 0 Ts 42/2003, ECLI:CZ:NS:2004:0.TS.42.2003.1

Číslo: 36/2004

Právní věta: Trestní kolegium Nejvyššího soudu nepovažuje za správné ani odpovídající zákonu, aby byl jakkoli omezován okruh důkazů nebo úkonů, jejichž provedení může předseda senátu uložit státnímu zástupci podle § 203 odst. 1 tr. ř. s odkazem na ustanovení § 180 odst. 3 tr. ř., jestliže jde o důkazy a úkony, které podporují obžalobu, bez ohledu na to zda a kdy (již v obžalobě nebo až u hlavního líčení) jejich provedení státní zástupce navrhl. Ustanovení § 212 tr. ř. je v praxi využíváno pouze výjimečně a soudy ho považují za problematické. Ve zprávě Okresního soudu v Sokolově se v souvislosti s tímto zákonným ustanovením uvádí, že pokud je svědkovi s ohledem na prohlášení před soudem, že si na věc nevzpomíná, předestřena postupem podle § 212 tr. ř. výpověď z přípravného řízení, poté svědek prohlásí, že si událost vzpomíná, a pak u hlavního líčení v podstatě zopakuje výpověď, jež mu byla předestřena. Za spornou považuje uvedený soud otázku, zda lze takovou výpověď použít jako důkaz, neboť by to mohlo být vykládáno jako obcházení zákona. Trestní kolegium Nejvyššího soudu má za to, že způsob řešení uvedené problematiky je zásadně správný. V obecné rovině je totiž třeba uvést, že nikoli každé předestření dřívější výpovědi svědkovi postupem podle § 212 tr. ř. by muselo být považováno za obcházení zákona, pokud po předestření svědek vypověděl v podstatě shodně se svou dřívější výpovědí. Tak by tomu nemuselo být např. ani za situace, kdy svědkovi byla v relativně krátkém časovém období různými pachateli opakovaně vykradena rekreační chalupa, a proto na počátku výslechu před soudem si nemohl ujasnit, ke kterému z pachatelů, k jakému případu a ke kterému z odcizených předmětů má vlastně vypovídat. Krajský soud v Plzni poukázal na právní názor, jehož bylo dosaženo na gremiální poradě soudů v jeho působnosti, a to že postup podle § 212 tr. ř. za situace, kdy se svědek při hlavním líčení v podstatných bodech odchyluje od své dřívější výpovědi z přípravného řízení, kde nebyla obhájci poskytnuta možnost, aby byl tomuto výslechu přítomen, není obligatorní. Tento názor však vzhledem k dikci ustanovení § 212 odst. 1 tr. ř. nepovažuje trestní kolegium Nejvyššího soudu za správný, protože na rozpor ve výpovědích svědka musí soud vždy reagovat postupem k tomu stanoveným. Právní úprava vyžaduje, aby soud umožnil obhájci vyjádřit se k jeho zproštění obhajoby ve smyslu ustanovení § 40a odst. 1 tr. ř. Jestliže obhájce tohoto práva nevyužije, pak nic nebrání tomu, aby bylo učiněno příslušné rozhodnutí o zproštění obhajoby. Jestliže advokát již poskytl služby právní pomoci jiným osobám v rámci trestního řízení (např. při podání vysvětlení podle § 158 odst. 4 tr. ř.), pak později nemůže v téže věci vykonávat obhajobu jiné osoby jako obviněného. V takovém případě lze připustit možnost analogického postupu podle § 37a odst. 2 tr. ř. Právo podat odpor vůči trestnímu příkazu vzniká již doručením jeho opisu obviněnému, bez ohledu na to, zda je mu nutno doručit překlad trestního příkazu do jeho mateřského jazyka (§ 28 odst. 2 tr. ř.). Ustanovení § 28 odst. 3 tr. ř. má z hlediska počátku běhu a trvání lhůty k podání odporu jen takový význam, že den, kdy byl obviněnému doručen písemný překlad trestního příkazu, je počátkem běhu osmidenní lhůty stanovené k podání odporu proti trestnímu příkazu; dříve totiž tato lhůta nemůže začít běžet. To ovšem nevylučuje možnost podat odpor dříve, tj. před doručením písemného překladu trestního příkazu. Je to obdobná situace, jako když podá obžalovaný odvolání po vyhlášení rozsudku ještě před tím, než mu je doručen rozsudek v písemném vyhotovení. Ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř. se uplatní pouze tehdy, pokud zákon, který obsahuje státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, současně nestanoví podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti. Naproti tomu u těch zákonů, které upravu takových podmínek obsahují, nelze postup podle tohoto ustanovení použít. V otázce možnosti zproštění mlčenlivosti

daňového poradce speciální právní předpis, jímž je zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky, ve znění pozdějších předpisů, ve svém ustanovení § 6 odst. 8 sice zakotvuje povinnost zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se daňový poradce (resp. jeho zástupce nebo zaměstnanec) dozvěděl v souvislosti s výkonem daňového poradenství, přičemž této povinnosti jej může zprostit pouze klient svým prohlášením, avšak na druhé straně citovaný zákon nestanoví podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti daňového poradce. Proto v takovém případě lze podle § 8 odst. 5 tr. ř. postupovat. V řízení před soudem takové údaje vyžádá předseda senátu nebo samosoudce, který je vždy soudcem oprávněným k takovému úkonu, aniž by si vyžadoval souhlas dalšího soudce. V obecné rovině je třeba stejně postupovat i v otázce, do jaké míry se na zaměstnance Všeobecné zdravotní pojišťovny vztahuje povinnost mlčenlivosti a zda dopadá i na účtované lékařské výkony. V konkrétním případě je třeba vycházet z ustanovení § 24a odst. 1 zákona č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, ve znění pozdějších předpisů, v němž je zakotvena povinnost členů a náhradníků orgánů Všeobecné zdravotní pojišťovny nebo okresní pojišťovny, jejich zaměstnanců a fyzických osob zajišťujících zpracování údajů z informačního systému na základě smlouvy zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o nichž se dozvěděli při výkonu své funkce nebo zaměstnání anebo při zpracování údajů z informačního systému na základě smlouvy, popřípadě v souvislosti s nimi. Ani tento speciální zákon však současně nestanoví podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti. Ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř. proto lze aplikovat i v tomto případě. Obdobná situace by byla i u ostatních zdravotních pojišťoven (srov. § 22 odst. 1 zákona č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů). Vzniknou-li pochybnosti o tom, zda nějaký důkaz byl proveden či nikoliv (např. rozhodnutí se o něj opírá, ačkoliv v protokolu o hlavním líčení není provedení tohoto důkazu uvedeno), je namíste pokusit se tuto okolnost objasnit (např. i přehráním zvukového záznamu, resp. jeho části). Poté může přicházet v úvahu postup předpokládaný ustanovením § 57 tr. ř. Formulace „spáchaných prostřednictvím směnek, atd.“ uvedená v ustanovení § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř. může připouštět nejednoznačný výklad, které trestné činy pod uvedené ustanovení spadají. Podle poznatků trestního kolegia Nejvyššího soudu tato otázka v aplikační praxi, zejména při rozhodování o příslušnosti soudu, zatím řešena nebyla. Lze se přiklonit k názoru, že z hlediska záměru novely není důvodu, aby se úprava věcné příslušnosti krajského soudu ohledně trestné činnosti uvedené v § 17 odst. 1 písm. b) tr. ř. vztahovala i na případy, kdy při posuzování této trestné činnosti nepůjde primárně o řešení otázek vyplývajících ze specifické povahy cenných papírů, pokud cenné papíry jsou zde pouhým prostředkem ke spáchání obecného trestného činu (zejména podvodu). Za další problém některé soudy považují analogickou aplikaci ustanovení § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř. v případě čtení protokolu o rekognici, která byla provedena až po zahájení trestního stíhání. Je otázkou, zda je k tomuto nutný souhlas obviněného či nikoliv. Trestní kolegium Nejvyššího soudu nepovažuje za správný uvedený názor o nutnosti použití analogie ustanovení § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř. v popisované situaci. Rekognice je totiž bez ohledu na to, zda má být provedena před zahájením trestního stíhání nebo i po něm, vždy neopakovatelným úkonem (a někdy může být i úkonem neodkladným) – srov. rozhodnutí pod č. 54/1990 Sb. rozh. tr. Proto bez ohledu na skutečnost, je-li prováděna za podmínek ustanovení § 158a tr. ř. před zahájením trestního stíhání nebo i po něm podle § 104b tr. ř., uplatní se zde mimo jiné ustanovení § 104b odst. 6 tr. ř., podle něhož pro rekognici jinak platí ustanovení o výpovědi obviněného a svědka. To mimo jiné znamená, že protokol o rekognici lze přečíst přímo podle § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř. a souhlas obviněného zde nutný není. Trestní kolegium Nejvyššího soudu v souvislosti s postupem soudů prvního stupně v dovolacím řízení podle § 265h odst. 1 tr. ř. zaznamenalo v řadě případů pochybení spočívající v tom, že příslušný předseda senátu soudu prvního stupně včas nebo vůbec nereaguje na nedostatky obsahových náležitostí podaného dovolání, přestože je bylo možno odstranit dokonce ještě v běžící dovolací lhůtě. To pak působí potíže v rozhodování Nejvyššího soudu, pokud chybějící obsahové náležitosti dovolání spočívají v neuvedení důvodu dovolání nebo rozsahu, v němž je rozhodnutí napadáno dovoláním, tj. jde-li o ty obsahové

náležitosti, které již nelze po uplynutí lhůty k podání dovolání měnit, resp. poprvé vymezit (§ 265f odst. 2 tr. ř.). V úvahu by pak sice přicházelo odmítnutí dovolání, které neobsahuje stanovené náležitosti, podle § 265i odst. 1 písm. d) tr. ř., ale takové rozhodnutí nelze považovat za spravedlivé, jestliže je důsledkem nedodržení zákonného postupu podle § 265h odst. 1 tr. ř. předsedou senátu soudu prvního stupně. S ohledem na dosavadní poznatky aplikační praxe lze konstatovat, že judikatura se ustálila na závěru, podle něhož dovolání umožňuje oběma hlavním procesním stranám namítat zásadní procesně právní a hmotně právní pochybení taxativně vypočtených soudních rozhodnutí, která byla podrobena přezkumu již v řádném opravném řízení. Dosavadní praxe Nejvyššího soudu jako soudu dovolacího přitom důsledně vychází ze zásady, že trestní řízení je založeno na principu dvouinstančnosti, na existenci toliko dvou plných skutkových instancí. Dovolání tedy nepředstavuje žádnou další (třetí) skutkovou instanci a námitky vztahující se primárně ke skutkovým zjištěním (např. neúplnost skutkových zjištění, vadné hodnocení důkazů atd.) nepředstavují žádný z dovolacích důvodů taxativně uvedených v ustanovení § 265b tr. ř. V tomto směru je rozhodovací praxe Nejvyššího soudu zcela jednotná a částečně byla shledána opodstatněnou též Ústavním soudem (viz např. usnesení ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. III. ÚS 732/02). K výkladu ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (dovolací důvod spočívající v tom, že „rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo na jiném nesprávném hmotně právním posouzení“) je třeba uvést, že dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu vychází z toho, že tento dovolací důvod se týká nesprávné aplikace zákonných znaků skutkové podstaty trestného činu na zjištěný skutkový stav, jímž je dovolací soud vázán, popřípadě nesprávné aplikace jiných norem hmotného práva (např. předpisů občanského práva, obchodního práva). Jiné nesprávné hmotně právní posouzení může spočívat i v porušení zásad o vztahu souhrnnosti při ukládání trestu. V této souvislosti dovolací soud musí poukázat na mnohdy nízkou kvalitu rozhodnutí soudů jak při formulaci tzv. skutkové věty rozhodnutí (rozsudku), tak i v odůvodnění vztahujícího se ke skutkovým zjištěním. Skutková věta obsažená ve výrokové části rozsudku ani ve spojitosti s příslušnou částí odůvodnění mnohdy neobsahuje vyjádření všech skutkových okolností vyžadovaných použitou právní kvalifikací skutku. Pokud jde o výklad dovolacího důvodu spočívajícího v tom, že obviněnému byl uložen trest odnětí svobody na doživotí (§ 265b odst. 2 tr. ř.), lze odkázat na rozhodnutí velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu, jež bylo publikováno pod č. 58/2003 Sb. rozh. tr. Dále je potřeba zdůraznit, že Nejvyšší soud v řízení o dovolání důsledně trvá na požadavku, aby nejen napadené rozhodnutí jako celek bylo podrobeno řádnému opravnému řízení, ale aby takovému přezkumu na podkladě řádného opravného prostředku byl podroben i ten výrok, jenž je konkrétně napaden podaným dovoláním (tento závěr je obsažen v již uvedeném rozhodnutí publikovaném pod č. 22/2003 Sb. rozh. tr.). S tímto právním názorem se rovněž ztotožnil i Ústavní soud (např. v usnesení ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. I. ÚS 660/02). Za zjevnou legislativní nepřesnost považuje Krajský soud v Hradci Králové skutečnost, že ustanovení § 251 odst. 1 tr. ř. se vztahuje pouze na náležitosti odvolání uvedené v ustanovení § 249 odst. 1 tr. ř., avšak ustanovení § 253 odst. 3 tr. ř. se vztahuje na náležitosti odvolání obecně, tedy i na náležitosti uvedené v ustanovení § 249 odst. 2 tr. ř. Vyvstala otázka, zda v případech, které se v praxi objevily a v nichž státní zástupce v odvolání opomenul uvést, zda je podává ve prospěch anebo v neprospěch obviněného, je třeba rovněž dodržet postup podle § 251 odst. 1 tr. ř., anebo zda je nutno takové odvolání bez dalšího odmítnout. Na gremiální poradě uvedeného krajského soudu došlo ke shodě, že v takovém případě je nutno postupovat analogicky podle § 251 odst. 1 tr. ř., a tedy poskytnout státnímu zástupci pětidenní lhůtu k odstranění této vady odvolání. Trestní kolegium Nejvyššího soudu se s tímto názorem ztotožňuje a poukazuje na rozhodnutí publikované pod č. 27/2004 Sb. rozh. tr., které uvedenou otázku takto řeší. Krajský soud v Plzni považuje za problematické ustanovení § 249 tr. ř., a to v tom smyslu, že neomezuje dobu, po kterou lze měnit rozsah a důvody odvolání, což nezřídka vede k situaci, kdy nové námitky přednesou odvolatelé až v rámci veřejného zasedání odvolacího soudu, které je proto následně třeba často odročovat. Nejvyšší soud se touto problematikou zabýval v rámci své zobecňovací činnosti. V trestním kolegiu přitom převládl názor, podle kterého právní úprava tohoto řádného opravného prostředku umožňuje měnit rozsah a důvody odvolání i po uplynutí lhůty k

podání odvolání, popřípadě lhůty k odstranění vad odvolání. Tento názor se opírá o srovnání úpravy odvolání s ostatními opravnými prostředky, jež vyznívá jednoznačně tak, že v těch případech, kdy měla být možnost měnit rozsah a důvody opravného prostředku omezena, bylo to výslovně stanoveno (srov. ustanovení § 265f odst. 2 tr. ř. o dovolání a ustanovení § 267 odst. 2 tr. ř. o stížnosti pro porušení zákona). Významná je i skutečnost, že u odvolání zákon výslovně připouští uplatnění nových skutečností a důkazů (§ 249 odst. 3 tr. ř.), což souvisí s tím, že jde o řádný opravný prostředek. Bylo by v rozporu s účelem této zákonné úpravy, kdyby se nepřihlíželo k novým skutečnostem a důkazům při přezkoumávání správnosti dosud nepravomocného rozhodnutí jen proto, že tyto vyšly najevo nebo nastaly až po uplynutí lhůt k podání odvolání, resp. pro jeho odůvodnění. Praxe odvolacích senátů Městského soudu v Praze se přiklonila k názoru, že pětidenní lhůta k odstranění vad odvolání uvedená v § 251 odst. 1 tr. ř. je tzv. propadnou lhůtou a že po jejím uplynutí nemůže již odvolatel účinně vady odvolání odstraňovat. Tento právní názor je potvrzen rozhodnutím publikovaným pod č. 59/2002 Sb. rozh. tr. Přestože ustanovení o přítomnosti obviněného (resp. osob vůbec) u veřejného zasedání odvolacího soudu nedoznala novelou trestního řádu změn, trestní kolegium Nejvyššího soudu upozorňuje na to, že v souvislosti s dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. nabylo na významu přesné dodržování postupu odvolacího soudu při zajišťování účasti obviněného u veřejného zasedání a jasné rozlišení, zda k němu odvolací soud obviněného předvolává nebo ho o veřejném zasedání jen vyrozumí (srov. též rozhodnutí pod č. 38/2003-I. Sb. rozh. tr.). Mnohdy postupují odvolací soudy nesprávně, jestliže obviněného k veřejnému zasedání předvolají, a pokud se nedostaví, projednají odvolání v jeho nepřítomnosti, aniž učiní a řádně odůvodní rozhodnutí podle § 205 odst. 2 tr. ř. za použití § 238 tr. ř. Často ze spisu - v důsledku použití neaktuálních nebo nesprávných tiskopisů - ani není zřejmé, zda byl obviněný k veřejnému zasedání odvolacího soudu předvolán nebo o něm jen vyrozuměn. Některé soudy považují novou úpravu řízení proti uprchlému za problematickou. V souvislosti s tím poukazují nejvíce na problémy s opakováním dokazování, přičemž vyvstává otázka, zda je třeba opakovat všechny důkazy nebo jenom ty, které žádá osoba, jež byla jako uprchlá odsouzena. Podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu je odpověď podle zákona jednoznačná. I v případě, kdy soud postupuje podle § 306a odst. 2 tr. ř. a po zrušení rozsudku provede nové hlavní líčení, postačí je provést, pokud jde o dokazování, v rozsahu omezeném požadavky odsouzeného a dalšími podmínkami uvedenými v ustanovení § 306a odst. 1 tr. ř., na které ustanovení § 306a odst. 2 tr. ř. výslovně odkazuje. Vyvstal též právní problém, zda v případech, kdy se řízení proti uprchlému koná až před odvolacím soudem, je nutné zrušit rozsudek soudu prvního stupně, či pouze rozhodnutí soudu druhého stupně, anebo zda ustanovení § 306a odst. 2 tr. ř. se na tuto situaci nevztahuje vůbec. Obdobná je situace, jestliže veškeré dokazování proběhlo v přítomnosti obviněného, který před vyhlášením rozsudku soudu prvního stupně uprchl, a poté se proti němu koná řízení proti uprchlému. Krajský soud v Plzni poukazuje na závěr přijatý na jeho gremiální poradě, podle kterého je třeba postupovat analogicky podle § 306a odst. 2 tr. ř. i za situace, kdy se řízení proti uprchlému konalo až ve fázi odvolacího řízení a na základě příkazu k dodání do výkonu trestu odnětí svobody byl zjištěn pobyt odsouzeného. To však platí pouze v těch případech, v nichž se v odvolacím řízení provádělo dokazování. Trestní kolegium Nejvyššího soudu se s tímto závěrem v zásadě ztotožňuje, má ovšem za to, že postup podle § 306a odst. 2 tr. ř. je nutný i v těch případech, když se v odvolacím řízení dokazování neprovádělo. Smyslem nové právní úpravy je umožnit obviněnému účastnit se osobně všech fází řízení důležitých pro konečné rozhodnutí. Proto je také třeba zrušit rozsudek soudu prvního stupně i v případě, jestliže veškeré dokazování proběhlo v přítomnosti obviněného, který před vyhlášením tohoto rozsudku uprchl, a poté se proti němu konalo řízení proti uprchlému. Dalším závěrem přijatým na gremiální poradě Krajského soudu v Plzni, na nějž se v této souvislosti poukazuje, je povinnost soudu aplikovat ustanovení § 306a tr. ř. i za situace, pokud v mezidobí došlo k zahlázení odsouzení. I s tímto názorem trestní kolegium Nejvyššího soudu souhlasí. K ustanovení § 306a tr. ř. dále Městský soud v Praze poznamenal, že výslovně nevyžaduje v souvislosti se zrušením rozsudku i zrušení na něj obsahově navazujících rozhodnutí. K tomu trestní kolegium Nejvyššího soudu dodává, že z povahy věci plyne, že výrok o zrušení všech rozhodnutí obsahově navazujících na zrušený rozsudek, pokud v něm měla svůj podklad, je nutno učinit v těchto

případech vždy, bez ohledu na to, že citované ustanovení výslovně nestanoví povinnost zrušit obsahově navazující rozhodnutí. Uplatňování novely trestního řádu v této oblasti dále vyvolalo problémy ve vztahu k věcem pravomocně skončeným přede dnem 1. 1. 2002. Soudy nemají jasno, jak postupovat v případě, jestliže obviněný byl pravomocně odsouzen před 1. 1. 2002 a teprve po novele je dodán do výkonu trestu odnětí svobody. Tento problém byl vyřešen publikací rozhodnutí pod č. 1/2004 Sb. rozh. tr. Zákonná úprava nebrání tomu, aby obviněný, který využil svého práva podle § 28 odst. 1 tr. ř., po řádném poučení prohlásil, že nepožaduje překlad žádného z rozhodnutí uvedeného v ustanovení § 28 odst. 2 tr. ř. Pokud obviněný své stanovisko v tomto směru výslovně nezmění, není nutno uvedená rozhodnutí překládat. Další problém související s možností rozhodovat ve věci trestním příkazem přineslo přenesení těžiště procesního dokazování z přípravného řízení do řízení před soudem. Jak již bylo uvedeno výše, stalo se pravidlem, že v přípravném řízení jsou o skutečnostech významných pro posouzení skutkového stavu pořizovány obvykle pouze úřední záznamy, které nelze před soudem použít jako důkaz. V důsledku toho je pak ve většině případů pochybné, zda vůbec lze naplnit základní požadavek pro vydání trestního příkazu uvedený v ustanovení § 314e odst. 1 tr. ř., podle něhož lze vydat trestní příkaz pouze tehdy, pokud je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. Spis z přípravného řízení takové důkazy, pokud se věc posuzuje z hlediska dříve platné úpravy, totiž neobsahuje. Dosavadní praxe soudů je však přesto taková, že při posuzování, zda je prokázán skutkový stav pro účely vydání trestního příkazu, z úředních záznamů vycházejí a berou je za podklad pro své rozhodnutí. Podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu lze s ohledem na skutečnost, že nové znění tohoto ustanovení předpokládá vydání trestního příkazu i ve zjednodušeném řízení konaném po zkráceném přípravném řízení, tuto praxi akceptovat. Podkladem pro skutková zjištění samosoudce v případech zjednodušeného řízení může být totiž pouze postup podle § 179a až § 179f tr. ř., tj. výslech podezřelého a další důkazy opatřené způsobem uvedeným v ustanovení § 158 tr. ř. Umožňuje-li tedy zákon vycházet při posuzování podmínek pro vydání trestního příkazu z takovýchto podkladů v případě zjednodušeného řízení, je třeba dovodit přípustnost uvedeného postupu i v řízení navazujícím na standardní přípravné řízení. V případech, kdy ustanovený obhájce na adrese, kterou uvedl pro účely doručování, písemnosti nepřebírá a není znám jeho pobyt. Zůstává však otázkou, jak zabezpečit právo obhájce na vyjádření ve smyslu ustanovení § 40a odst. 1 tr. ř. a také jak mu doručit rozhodnutí o zproštění obhajoby. Podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu půjde-li evidentně o případ, kdy ustanovený obhájce po delší dobu obhajobu nevykonává, může to odůvodňovat rozhodnutí o jeho zproštění povinnosti obhajování podle § 40a odst. 1 tr. ř. Při doručování tohoto usnesení pak lze využít možnosti náhradního doručení ve smyslu ustanovení § 64 odst. 2 tr. ř. K právu obhájce na vyjádření bylo již výše uvedeno, že povinnost soudu je splněna tím, že se obhájci poskytne možnost vyjádřit se k zamýšlenému postupu ve stanovené lhůtě, a to jakoukoliv formou (např. ústně do protokolu, písemně). Snaha obecných soudů co nejvíce minimalizovat často duplicitní rozhodování o vazbě (např. na základě žádosti obviněného o propuštění z vazby a současně na základě obligatorního přezkumu dalšího trvání vazby) byla akceptovaná v rozhodnutí publikovaném pod č. 3/2003 Sb. rozh. tr., v němž byl zaujat právní názor o vzájemné zastupitelnosti rozhodování soudů o vazbě na základě žádosti a z úřední povinnosti. Tato praxe však byla výrazně dotčena nálezem Ústavního soudu ze dne 24. 9. 2003 sp. zn. IV. ÚS 157/03, který ovšem podle názoru trestního kolegia Nejvyššího soudu nevylučuje současné rozhodnutí (jedním usnesením) jak o žádosti obviněného o propuštění z vazby, tak o ponechání obviněného ve vazbě, pokud bude náležitě vyjádřeno příslušnými samostatnými výroky, že soud rozhodoval o obou otázkách. Trestní kolegium Nejvyššího soudu v souvislosti s rozhodováním o dalším trvání vazby zaznamenalo určité nejasnosti při výkladu ustanovení § 71 odst. 7 tr. ř., které upravuje příslušnost nadřízeného soudu rozhodujícího o opravném prostředku též k rozhodnutí o dalším ponechání obviněného ve vazbě, jestliže dosavadní doba trvání vazby skončí v průběhu řízení o opravném prostředku. Tímto nadřízeným soudem se vždy rozumí soud, který rozhoduje o řádném opravném prostředku v meritu věci; není jím nikdy Nejvyšší soud, byť výjimečně rozhoduje o řádném opravném prostředku (stížnosti) proti některým rozhodnutím vrchních soudů (např. o vyloučení soudců z rozhodování věci). Z ustanovení § 158 odst.

5 tr. ř. vyplývá, že obsah vysvětlení nelze v řízení před soudem použít jako důkaz (výjimka platí jen pro zjednodušené řízení konané před samosoudcem podle § 314d odst. 2 tr. ř.), a proto ani osobu, která vysvětlení podala, nelze pokládat za „vyslechnutého svědka“, a to ani z pohledu ustanovení § 67 odst. 1 písm. b) tr. ř. Okresní soud v Jindřichově Hradci spatřoval jistou nejasnost v ustanovení § 73 odst. 1 písm. c) tr. ř.; podle jeho mínění není jasné, jakým způsobem a kdy se ukončuje dohled probačního úředníka. K tomu trestní kolegium Nejvyššího soudu uvádí, že trvání institutů nahrazujících vazbu je vždy podmíněno existencí vazebních důvodů. Jestliže důvody vazby pominou, pak již nemohou dále trvat ani instituty nahrazující vazbu (srov. rozhodnutí publikované pod č. 51/2002 Sb. rozh. tr. a č. 34/2003 Sb. rozh. tr.). Soudce, který se účastnil úkonu podle § 158a tr. ř., vyloučen ze soudního projednávání věci, v níž byl takový úkon proveden, a to buď podle § 30 odst. 1 tr. ř., nebo podle analogie ustanovení § 30 odst. 2 věta druhá tr. ř. Soudce totiž odpovídá za zákonnost provedení úkonu podle § 158a tr. ř. a k dosažení tohoto cíle může dokonce do jeho provedení zasahovat. Vzhledem k tomu nepovažuje trestní kolegium Nejvyššího soudu za přípustné, aby po podání obžaloby (návrhu na potrestání) tentýž soudce opětovně posuzoval zákonnost takového úkonu a zejména činil z jeho průběhu, kterého se osobně zúčastnil a za jehož zákonnost sám odpovídá, důkazní závěry. Krajský soud v Hradci Králové pak upozornil na nejasnost spočívající v tom, zda lze ve zjednodušeném řízení konat hlavní líčení v nepřítomnosti obviněného. Krajský soud v Českých Budějovicích – pobočka v Táboře označil za problematický výklad ustanovení § 314d tr. ř., podle něhož nelze číst vysvětlení osob při postupu podle § 202 odst. 2 a § 211 odst. 1 tr. ř., jestliže zde není souhlas státního zástupce. K tomu trestní kolegium Nejvyššího soudu dodává, že na uvedené otázky dává zevrubnou odpověď rozhodnutí č. 4/2004 Sb. rozh. tr. Krajský soud v Českých Budějovicích uvedl, že daná úprava zjednodušeného řízení přináší řadu problémů zejména při aplikaci ustanovení § 12 odst. 11 tr. ř. (výkladu pojmu „sdělení obvinění“) a § 202 odst. 2 tr. ř. (možnost provést hlavní líčení v nepřítomnosti obviněného, zejména v souvislosti s fikcí udělení souhlasu s prováděním některých důkazů). Trestní kolegium Nejvyššího soudu poukazuje, pokud jde o první z uvedených problémů, na rozhodnutí publikované pod č. 15/2003-II. Sb. rozh. tr., a pokud jde o druhý problém, na již zmíněné rozhodnutí pod č. 4/2004 Sb. rozh. tr. Podle Obvodního soudu pro Prahu 5 navíc v rámci zjednodušeného řízení před soudem vyvstává problém s nutnou obhajobou, protože podle názoru soudců tohoto soudu konkurence mezi ustanoveními § 36 odst. 4, § 38, § 179b odst. 2 a § 314b odst. 2 tr. ř. vede k nejasnostem. K tomu trestní kolegium Nejvyššího soudu připomíná, že dikce ustanovení § 179b tr. ř. je jednoznačná v tom smyslu, že obhájce je nutno ustanovit ve všech případech, kdy si podezřelý, který nebude propuštěn ze zadržení, ale bude předán s návrhem na potrestání soudu k provedení zjednodušeného řízení, sám obhájce nezvolí. To tedy platí i v těch případech, které nejsou uvedené v ustanoveních § 36 a § 36a tr. ř. Ze skutečnosti, že ustanovení § 179b odst. 2 tr. ř. odkazuje na ustanovení § 38 tr. ř., nelze dovozovat omezení jeho dopadu jen na případy nutné obhajoby uvedené v § 36 a § 36a tr. ř. V ustanovení § 179b odst. 2 tr. ř. je odkaz na ustanovení § 38 tr. ř., kde jsou obsaženy podmínky, za kterých je třeba obviněnému ustanovit obhájce. Z toho zároveň vyplývá, že i na postup při ustanovování obhájce (popřípadě též zproštění tohoto ustanovení) se ve zkráceném přípravném řízení použije obecná úprava podle § 39 až § 40a tr. ř., a to včetně ustanovení § 39 odst. 1 tr. ř., podle něhož obhájce ustanoví, a pominou-li důvody nutné obhajoby, ustanovení zruší v přípravném řízení soudce. I postup podle § 179a a násl. tr. ř. – jak vyplývá ze systematického zařazení těchto ustanovení i z názvu oddílu sedmého trestního řádu – je totiž přípravným řízením, byť zkráceným. Znalecký posudek vypracovaný na návrh strany, v němž chybí znalecká doložka, lze v řízení před soudem číst jen jako listinný důkaz (např. jako odborné vyjádření). Jde však o nedostatek znaleckého posudku, který lze zhojit buď písemnou formou (upozorněním znalce v dopise na uvedené pochybení a výzvou k jeho odstranění), nebo v rámci poučení znalce před jeho výslechem přímo u hlavního líčení (resp. u veřejného zasedání). V obecné rovině lze souhlasit s názorem, že náklady spojené s vypracováním písemného znaleckého posudku zásadně nese strana, která znalce o vypracování posudku požádala. Pokud by se ovšem soud rozhodl znalce předvolat k hlavnímu líčení (eventuálně k veřejnému zasedání) a v jeho průběhu znalce vyslechl, pak za tento úkon provedený před soudem by znalci bylo nutno znalečné přiznat a zaplatit z

prostředků státu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.09.2004

Spisová značka: 0 Ts 42/2003

Číslo rozhodnutí: 36

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Průzkum, rozbor a jiné materiály

Hesla: Dokazování, Hlavní líčení, Neodkladné a neopakovatelné úkony, Nutná obhajoba, Obhájce, Obhájce ustanovený, Odpor proti trestnímu příkazu, Povinnost mlčenlivosti, Přípravné řízení, Příslušnost soudu, Protokol, Rekognice, Řízení o dovolání, Řízení o odvolání, Řízení proti uprchlému, Tlumočník, Trestní příkaz, Vazba, Veřejné zasedání, Vyloučení orgánů činných v trestním řízení, Zjednodušené řízení, Zkrácené přípravné řízení, Znalecký posudek

Předpisy: § 104b tr. ř.

§ 106 tr. ř.

§ 110a tr. ř.

§ 111 tr. ř.

§ 112 tr. ř.

§ 119 tr. ř.

§ 129 tr. ř.

§ 158 tr. ř.

§ 158a tr. ř.

§ 160 tr. ř.

§ 17 tr. ř.

§ 179a tr. ř.

§ 179b tr. ř.

§ 180 tr. ř.

§ 181 tr. ř.

§ 188 tr. ř.

§ 2 tr. ř.

§ 202 tr. ř.

§ 203 tr. ř.

§ 211 tr. ř.

§ 212 tr. ř.

§ 215 tr. ř.

§ 219 tr. ř.

§ 238 tr. ř.

§ 249 tr. ř.

§ 251 tr. ř.

§ 253 tr. ř.

§ 265a tr. ř.

§ 265b tr. ř.

§ 265e tr. ř.

§ 265f tr. ř.

§ 265h tr. ř.

§ 265i tr. ř.
§ 28 tr. ř.
§ 30 tr. ř.
§ 306a tr. ř.
§ 314d tr. ř.
§ 314e tr. ř.
§ 314g tr. ř.
§ 36 tr. ř.
§ 36a tr. ř.
§ 37 tr. ř.
§ 37a tr. ř.
§ 39 tr. ř.
§ 40 tr. ř.
§ 40a tr. ř.
§ 44 tr. ř.
§ 55 tr. ř.
§ 62 tr. ř.
§ 63 tr. ř.
§ 64 tr. ř.
§ 67 tr. ř.
§ 68 tr. ř.
§ 71 tr. ř.
§ 73 tr. ř.
§ 8 tr. ř.
§ 89 tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí: